

Metodehefte for direksjon i Ten Sing

Av Magnus Brekke Aalbu, Mari Tesdal Hinze, Sølve Styve Etnestad og Elisabet Voll Ådnøy

Innhold

Direksjon i Ten Sing	2
<i>Innsatser og avslag</i>	2
Innsats	2
Avslag.....	3
<i>Taktfigurer og tegn</i>	3
Taktfigurer.....	3
Taktfigurene.....	3
Tegn.....	4
Forberedelse	5
<i>Detaljert oversikt</i>	5
<i>Målsetninger</i>	5
<i>Lære utenat</i>	6
<i>Ekstra overskudd</i>	6
Oppvarming	7
<i>Sangteknikk</i>	7
Støtte	7
Twang	8
Innstudering	9
<i>Ulike faser</i>	9
<i>Instruksjon og gjennomgang</i>	9
<i>Metoder</i>	11
Dirigentrollen	12
<i>Menneskelige egenskaper og musikalske ferdigheter</i>	12
<i>Lederstiler</i>	12
Ledelsesgitteret.....	13
<i>Korkultur</i>	14
Ro i koret	

Direksjon i Ten Sing

Å dirigere et kor handler om **kommunikasjon**. Enkelt sagt speiler koret deg, så vær bevisst på hva du vil ha frem når du står foran dem! Det finnes ulike måter å dirigere på, for eksempel skiller korledelse i klassisk tradisjon og i rytmisk tradisjon seg tydelig fra hverandre. I Ten Sing bruker vi gjerne elementer fra begge tradisjoner – mange bruker de klassiske taktfigurene gjennomgående eller delvis, men ofte i kombinasjon med friere og mer rytmisk direksjon for å understreke viktige elementer i musikken (for eksempel tonehøyde) eller gi beskjeder til koret.

Ansikt og hender er dine viktigste verktøy når du skal dirigere et kor, og det er et poeng at de uttrykker det samme. Du kan hjelpe koret med å huske teksten, når de skal puste og hvilket uttrykk du ønsker at koret skal ha. Noen dirigerer med "hele kroppen", noe som kan være fint for å formidle energi og bevegelse til koret, men vær bevisst på at for mye av dette også kan forvirre koret og ta fokuset bort fra sangen.

Innsatser og avslag

Innsats

Når du står foran koret er en av dine viktigste oppgaver å få dem til å begynne å synge når de skal. Da er det lurt å trene på innsatser! Innsats betyr å sette inn koret når de skal synge, for eksempel på starten av en sang, etter et solistparti eller etter et mellomspill. En innsats er en impuls i ansikt og hender, som må komme *før* koret skal inn, ikke i det de skulle ha begynt. Det er fint å forberede koret i forkant med telling eller gjennom å få oppmerksomheten deres med øynene, men selve innsatsen kommer som hovedregel på *slaget før* koret skal inn.

Her er tips til hvordan du kan øve på innsatser:

1. Pust med koret! Syng linja du skal sette inn koret på, og merk deg hvor det er naturlig å puste. Koret puster som regel samtidig med deg hvis du gjør det tydelig.

Prøv deg frem med koret, for eksempel under en oppvarming: Gi dem beskjed om å puste samtidig med deg, uten at du gir noen tegn med hender eller ansikt. Videre kan du gjøre det samme, men la dem begynne på en enkel sang (f. eks. "Lisa gikk til skolen") når du puster.

2. Nå må vi koble på hendene. Hold hendene frem foran deg – omtrent på høyde med navlen. Hold dem som om du skal til å håndhilse på noen (med begge hender), så har du et godt utgangspunkt. For å trene på innsats: Hold hendene stille foran deg før du begynner, løft hendene aktivt opp når du puster, og la dem falle med tyngdekraften. Tenk deg et punkt i lufta hendene skal treffe – et slagpunkt – som markerer når koret skal synge. Hvis dette punktet blir for utydelig er det vanskelig for koret å vite

akkurat når de skal inn. Hvis du bruker taktfigurer vil impulsens retning være avhengig av hvilket taktslag koret skal inn på – se avsnittet om taktfigurer under.

3. Forberedelse av innsatsen: Et Ten Sing-kor trenger gjerne litt forberedelse før de skal begynne å synge. Derfor: Øv deg på å telle inn – for din egen del og for korets del! Finn ut hvor i musikken du bør begynne å telle, og hvilket slag du vil koret skal puste på. Hvis koret skal begynne på første slag i neste takt (i en låt som går i 4/4-dels takt) kan du telle slik: *En, to, tre* – pust – sett inn koret. På en konsert ser ikke publikum ansiktet ditt, derfor går det helt fint å telle inn koret der det er naturlig – enten med lav stemme, ved å mime eller ved å telle med fingrene.

Avslag

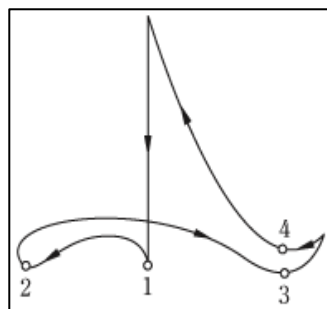
Avslag handler om få koret til å slutte å synge samtidig. Det er viktigst å "slå av" lange toner – raske avslutninger av linjer i en sang fikser koret gjerne selv. Du har kanskje sett en dirigent holde hendene flatt ut foran seg med håndflatene opp for å vise at koret skal holde en tone, for så å "slå av" ved å for eksempel å snu eller knytte hendene, eller ved å "knytte sløyfe" med fingrene? Det er ikke så viktig akkurat hvordan bevegelsen ser ut, så lenge det er et tydelig punkt i bevegelsen der koret skal slutte å synge. Øv deg foran speilet og prøv med koret ditt – hva synes du fungerer best?

Taktfigurer og tegn

Taktfigurer

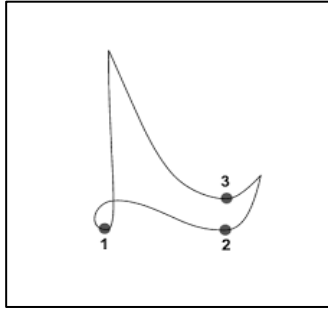
En taktfigur er håndbevegelser som både viser pulsen i musikken og hvor man befinner seg i takten. Derfor finnes det ulike taktfigurer for de forskjellige taktartene. Disse kan være et godt utgangspunkt når du skal dirigere, og når du skal sette inn koret. Skal koret for eksempel begynne å synge på fjerde slag i en 4/4-delstakt kan du telle opp med en taktfigur og sette en innsats på det tredje slaget, der du puster med koret.

Taktfigurene

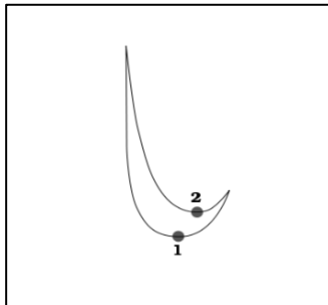
4/4-takt:

Eneren skal treffe et punkt omtrent på høyde med navlen, og skal sprette litt opp før du går videre til toeren. Fireren treffer du på vei opp mot toppen.

3/4-takt:

Eneren skal sprette som i 4/4, men merk at den spretter motsatt vei, altså til høyre om du dirigerer med høyre hånd. Hvis du dirigerer med venstre hånd eller begge hender skal venstre hånd bevege seg speilvendt av høyre, altså spretter den mot venstre.

2/4-takt:

Som 3/4, bare uten slaget ut til siden.

Vil du fordype deg i taktfigurer (taktering) og lære mer om direksjon i klassisk tradisjon?
Sjekk ut dette: <https://www.nrk.no/skole/musikkparken/taktarter-1.13192935>

Tegn

Noen ganger kan det være mer praktisk å bruke tegn enn taktfigurer når du dirigerer. Tegn kan for eksempel vise:

- Sangens form (vers, refreng, bro, avslutning osv.)
- Unisont/flerstemt
- Uttrykk
- Tegn for å huske tekst

Avtal og øv på bevegelsene med koret på forhånd, så de ikke blir overrasket eller satt ut når du bruker dem på en konsert. Ikke bruk for mange tegn – da blir det fort vanskelig for koret å huske hva de ulike betyr.

Forberedelse

God forberedelse er helt avgjørende for et godt resultat. Gjennom grundig forberedelse kan du føle deg trygg i møte med oppgavene du skal gjennomføre. Når du har kontroll over hva du bør gjøre vil du ha nok overskudd til å fokusere på koret. Om du er usikker vil sangerne bli usikre, og innstuderingen blir dårligere enn den kunne vært. Her kommer det noen tips til hvordan man kan forberede seg godt og effektivt.

Generell oversikt

Det kan ofte være lurt å begynne med å lære seg formen på låta, enten ved å lytte til innspillinger eller ved å se i en note. Notér deg formen, for eksempel: intro, vers, refreng, osv. Skriv deretter ned korte stikkord på delene koret skal være med på. Eksempel på dette kan være: refreng – hele koret (trestemt), 2. vers – sopran (melodi).

Detaljert oversikt

Når du har laget deg en generell oversikt kan du starte med å lære deg korstemmene. Her er det fint å ta for seg en del av gangen, og lære seg alle stemmene til den delen før du går videre til neste del. Det er lurt å tenke at koret skal lære sangen på samme måte som du lærer den til deg selv. Om du skal lære et langt vers eller refreng kan det også være greit å dele det opp, og øve inn alle stemmene på del 1 før du går videre til del 2.

Her kan du vurdere om du ønsker å lære deg teksten først, melodien først eller tekst og melodi og samtidig. Dersom enten tekst eller melodi er vanskelig er det lurt å dele dem fra hverandre. Når du skal lære deg stemmene er det ofte naturlig å begynne med melodien, spesielt om sangen er kjent. Ofte vil de andre stemmene basere seg på melodien og de blir derfor lettere å forstå når melodien er med.

Samtidig som du lærer deg de ulike stemmene bør du notere ned stikkord på hva du eventuelt må merke deg til innstudering med koret. Er det noen deler du synes er spesielt vanskelige å få til eller vanskelige å huske? Hadde det blitt lettere om du hadde gått fram på annen måte? Slike spørsmål er lurt å stille seg selv. Hvis du syntes et parti var spesielt vanskelig er det store sjanser for at noen i koret føler det samme.

Fant du noen gode referanser underveis? For eksempel at et intervall ble lettere å synge når du spilte akkorden, eller at den vanskelige rytmen ble lettere å utføre når du holdt pulsen? Ved å være **grundig og reflektert** i din egen innøving er du bedre forberedt til innstudering.

Målsetninger

Når du nå har oversikt over sangen blir neste steg å sette seg noen målsetninger for hvordan du ønsker at sangen og koret skal låte. Tenk gjennom ting som: dynamikk, tekstlig uttale,

stemmebruk, rytmikk og frasering. Husk at disse punktene alltid vil spille en rolle i hvordan sangen høres ut, uansett om man er bevisst på det eller ikke. Lag deg noen overordnede mål for hvordan du vil at det skal låte, og lag en plan for hvordan du skal komme dit. **Vit hvorfor du gjør det du gjør** – da er det lettere å tilpasse underveis.

Lære utenat

Neste steg i forberedelsen er å lære seg alt utenat. Lær deg hvor de ulike stemmene begynner og øv på å gi tonene til koret. Øv på å synge en og en stemme gjennom hele sangen, og på å bytte stemme underveis. Om du klarer å hoppe fra stemme til stemme i hvert parti har du veldig god kontroll, og kan trygt føle deg klar til innstudering.

Ekstra overskudd

Her kommer det helt til slutt noen tips som kan gjøre innstuderingen tryggere og bedre for deg. Disse punktene er rangert fra ting du må vite som dirigent, til ting som ikke er nødvendig, men som kan gjøre jobben enklere.

1. Vær helt sikker på tonearten sangen går i (dette bør du vite)
2. Vær sikker på taktarten (dette bør du vite)
3. Vit hvilke akkordtoner de ulike stemmene begynner på (dette bør du vite)
4. Vit hvilket taktslag koret skal begynne på (dette bør du vite)
5. Forstå innholdet i teksten, og budskapet i sangen (dette bør du vite)
6. Øv på å gi referanser: puls, akkorder, eller andre stemmer (dette bør du vite)
7. Vit hvilke intervall en stemme synger mellom de ulike delene av sangen (kjekt å vite)
8. Gjør opptak av stemmene sammen, så du vet hvordan det skal høres ut (kjekt å vite)
9. Lær deg akkordene i sangen, så du kan spille til, ved behov (kjekt å vite)
10. Planlegg hvordan du ønsker å dirigere sangen (kjekt å vite)

Oppvarming

Oppvarming er viktig for å få en god felles start og for å klargjøre koristene til å synge. Dette trenger ikke ta så lang tid, 10 – 15 minutter bør holde. Det viktigste å tenke på når du legger opp en oppvarming er følgende huskeregel: **Vit hvorfor**. Legg opp til øvelser som kan ha en effekt videre inn i resten av øvelsen.

Sangteknikk

Som dirigent er det lurt å kunne noe om sangteknikk. Du har sikkert hørt begrepet ”å synge med magen” eller ”å bruke støtten”, men vet du egentlig hva som menes med dette? Som dirigent må man være bevisst på hvilke ord man bruker og det er viktig at du selv er trygg på det du formidler til koret. Det finnes mange ulike måter å jobbe med sangteknikk. En tradisjon som har fått fotfeste de siste årene er ”Komplett sangteknikk” eller ”Complete vocal technique” (CVT). I CVT finner man enkle og logiske måter å forklare det som skjer når man synger. Metoden er utviklet som følge av 30 års forskning gjort av den danske sangeren Cathrine Sadolin m.fl. (<https://completevocal.institute/complete-vocal-technique/>).

I Ten Sing er det greit å jobbe med de grunnleggende prinsippene for god stemmebruk, der det aller viktigste er ”støtte” og ”twang”.

Støtte

Pusten er utgangspunkt for all sang. Det å synge med ”støtte” handler om å kontrollere utpusten, altså luftstrømmen, når man synger. Eksempel på dårlig støtte er at man puster inn og så slipper ut all lufta i det man begynner å synge, eller at man strammer magemusklene sånn at man låser i stedet for å skape en jevn bevegelse. Når du puster inn skal du kjenne at ribbeina utvider seg og navlen går litt utover. Når lungene fylles med luft dyttes alt annet nedover og utover. Vi puster med lungene, men kan altså kjenne det ”i magen”. En god øvelse for å bli bevisst på dette er å trekke inn luft, kjenne etter at ribbein og navle går ut og så sette en lang ”sssss” mens du fortsatt prøver å holde ribbeina ute. Etter hvert som du tømmes for luft vil navlen bevege seg innover. Prøv å få til en jevn bevegelse og tenk at navlen skal fortsette gjennom ryggen for å få utnyttet den siste resten av pust. Når du er tom for luft, puster du inn på nytt og setter en ny ”sss”.

Bevisstgjøring av støtte: Pust inn, kjenn at ribbeina og navlen går ut og at skuldrene ikke trekkes opp. Forsøk å holde ribbeina ute og la navlen bevege seg langsomt innover (mot ryggen) mens du synger.

Twang

Twang er en av de sunneste lydene du kan lage, og kanskje også en av de styggeste. Denne lyden er noe av de første vi mennesker lager, nemlig barnegråt. For å lage denne lyden kan du prøve å smile med åpen munn mens du trekker tunga bakover sånn at den er i kontakt med de bakerste jekslene mens du forsøker å si "eh-eh", som en and. Twang er fint å bruke for å få volum uten at det blir tungt å synge.

Det er egentlig svært lite som trengs for å gjøre stemmen klar for å synge, og det aller viktigste er å få i gang kroppen og pusten! Man trenger ikke synge masse øvelser opp og ned for å bli varm i stemmen.

Eksempel på en kort teknisk oppvarming:

1. **Få i gang kroppen.** Hopp, sprett, dans og rist.
2. **Få i gang pusten.** F.eks. med sss-øvelsen. Sjekkpunkter: at ribbeina og navlen går ut og at man får til en jevn bevegelse mens man er avslappet i kjeve, nakke og skuldre.
3. **"Oh" i snakkestemme.** Vi har ulike "gir" i stemmen vår. Det tredje giret, som kalles "overdrive" i CVT, er mye brukt i rytmisk korsang og i Ten Sing. For å lage denne lyden kan du tenke deg at du skal ta en bit av et eple og smile mens du sier eller synger "oh" i forskjellige registre. Husk at man alltid må ha med støtten først før man lager lyd.
4. **Twang!** Glissando er ut og twang er in! Glissando-øvelser er ofte ganske luftige, og luft som siver ut og gjør at stemmebåndene ikke kommer helt sammen vil vi helst unngå. Lag heller en "twanget" lyd som samler klangen og gjør at stemmebåndene kommer helt sammen. Husk at denne lyden skal kjennes uanstrengt og behagelig å lage selv om den høres spiss og stygg ut.
5. **"Oh" + twang.** Legg ulike grader av twang "oppå" "oh".

Nå er du i grunnen klar! Men oppvarming i Ten Sing handler om mye mer enn teknikk! Bruk resten av oppvarmingen på øvelser som er morsomme og motiverende, eller som trener koret til å bli et bedre kor. Snik gjerne inn noe repertoar du skal øve på senere i øvelsen, det er veldig motiverende for koret å komme til noe de allerede har øvd på. Legg inn treningsøvelser som fokuserer på noen av utfordringene koret skal møte senere i øvelsen. Er repertoaret man skal gjøre rytmisk krevende, gjør en rytmisk øvelse. Er det klang og intonasjon som er vanskelig, gjør en øvelse på det. Det finnes mange øvelser man kan ta i bruk, men det gøyeste og beste er ofte å lage øvelsene selv!

Innstudering

Det å øve inn en sang kalles innstudering. I de fleste Ten Sing-grupper bruker ikke koret noter under innstuderingen. Dette er ganske unikt i korskammenheng og det gjør innstuderingen ekstra viktig – kanskje den viktigste jobben du gjør som dirigent i Ten Sing! Det å ha en ide om hvordan ting kan låte og så få høre det i praksis kan være utrolig morsomt og givende. Men det kan også være vanskelig å vite helt hvor man skal begynne.

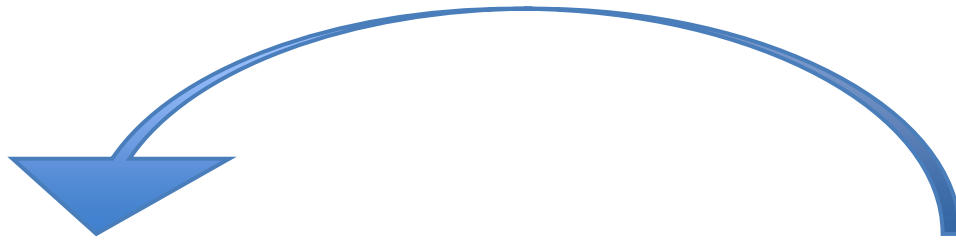
Ulike faser

En innstudering består av ulike faser.

1. Presentasjon: Tenk gjennom hvordan korets første møte med låta skal være. Skal du bruke lydfil eller skal du spille og synge selv? Skal du bare ta en kort muntlig introduksjon og gå rett på? Det er opp til deg å vurdere hva som er nødvendig – uansett er det lurt å ikke bruke så lang tid på dette.
2. Instruksjon og gjennomgang: Dette er hoveddelen av innstuderingen. Her jobber du med koret og lærer de hva de skal synge og hvordan du vil ha det. Dette går vi nærmere gjennom i avsnittet om instruksjon og gjennomgang.
3. Oppfølging: Når koret er klar for å synge gjennom det de har lært er oppgaven din å følge opp det du nettopp har jobbet med. Jobbet dere med å synge svakt på et parti så følg opp og vis at de skal synge svakt. Sliter gutta med å komme inn på stemmen sin, så følg opp og hjelp de inn. Diriger og bruk tegn for å vise hva du vil.
4. Suksess! Mestringsfølelse er viktig, legg derfor opp til små suksesser underveis i innstuderingen. Selv om koret ikke fikk til alt du hadde planlagt, fikk de til *noe*. Det er mye som kan reddes inn hvis koret får en positiv opplevelse når de synger gjennom. **Avslutt alltid med en suksess!**

Instruksjon og gjennomgang

Figuren på neste side viser hva som skjer i instruksjons- og gjennomgangsfasen av en innstudering.

Valg ⇒ Instruks ⇒ Koret gjennomfører ⇒ Valg
Dirigent lytter og observerer

På forhånd har du som dirigent tatt en del valg (*se forberedelse*). Dette legger grunnlaget for det du sier til koret, altså hvilke *instruks* du gir. Din instruks setter i gang en aktivitet hos koret, f. eks. å synge en strofe. Mens koret gjennomfører er det din jobb å *lytte* til det koret gjør. Basert på det du hører tar du et valg om veien videre. Utfra dette valget gir du en ny instruks som fører til ny aktivitet. Mens koret gjennomfører lytter du, og tar et nytt valg. Slik fortsetter prosessen.

Instruks

Hva koret gjør avhenger helt av hvilke instruks dirigenten gir. Ved å øve på å gi gode instruks kan du bli en mer effektiv dirigent. Eksempel på instruks kan være "herm etter meg" eller "prøv å synge det litt svakere", men det kan også være tegn du gjør som f. eks. viser at du vil at koret skal gjenta det de nettopp gjorde. Prøv å få instruksene til å være minst mulig snakk og mest mulig sang og praktiske eksempler. **Snakk mindre og syng mer!**

Valg

Figuren viser at det du har gjort i forkant av øvelsen er viktig, men også hvor viktig det er å ta aktive valg underveis – altså å respondere på det du faktisk hører og tilpasse deretter. Dette krever trening. I starten kan det hende du trenger at koret repeterer noen ganger ekstra til du får med deg hva som skjer. En *sjelden* gang er det lov å høre med koret hva de tenker, men som regel er det best å bestemme selv – det gir god flyt.

Er det vanskelig å vite hvilket valg du skal ta? Du har egentlig kun tre alternativer.

1. Gjenta: Noen ting blir bedre av seg selv hvis koret får gjøre det en gang til. Når man jobber uten noter trenger koret at det repeteres flere ganger for at de skal klare å huske det. Men repetisjon kan også være farlig. Dersom koret repeterer en feil som er for stor til å overse må man ta tak i det så fort som mulig.
2. Korrigere: Noen ting retter seg ikke av seg selv. Prøv å forklar eller vis det på en annen måte enn du gjorde sist.
3. Gå videre. Hvis du synes koret fikk det greit til kan du gå videre til neste del. Hvis det ikke ble som du hadde tenkt og verken repetisjon eller korreksjon hjelper kan det være lurt å gå videre likevel og tenke ut noe lurt til neste gang du skal jobbe med låta.

Metoder

Her er eksempler på metoder som kan være til hjelp under en innstudering.

HVA	NÅR/HVORDAN KAN DEN METODEN BRUKES?	KOMMENTAR
Pre-exercise (forberedende øvelse)	For å forberede de krevende partiene/elementene i en sang.	Tenk progresjon og legg opp øvelsen steg for steg. Eksempel: Først gå pulsen, så klappe tekstrytmen, så putte på ordene, og til slutt melodien.
Tekst først	Når tekstrytmen er krevende eller når det er mange vanskelige ord i teksten.	Si teksten på en musikalsk måte, med eventuelle detaljer (volum, betoning).
Tekst og melodi samtidig	Kan gjøres på låter som koret allerede kjenner, eller når tekstrytmen og melodien ikke er for vanskelig (som f. eks. i ballader).	Vær tydelig når du synger, stopp eventuelt opp på vanskelige ord.
Syng melodi og akkorder på "ooh"	Når akkordene er litt uvante, noen av stemmene ligger tett, eller koristene har problemer med å syng sin stemme sammen med de andre.	Gjør det musikalsk, med detaljer.
Alle lære melodi	Når de andre stemmene beveger seg parallellt med melodien og har helt lik tekst og rytme.	Bra å involvere alle, men må ikke skape forvirring senere.
Loope en sekvens (la en stemme fortsette å syng, mens du legger på neste)	På partier der koret repeterer en strofe (vamp o.l.) og hvis stemmene er parallelle og logiske.	Sørg for at alle henger med. Legg på og av stemmer etter behov. Hovedpoenget er å holde pulsen gående og ikke stoppe opp.
Call/response	Dette er den vanligste metoden som brukes i Ten Sing. Men noen ganger kan man også prøve å la koret finne ut av ting selv (melodi på vers) eller la de prøve å lese litt noter. Call/response er bra for å presisere hvordan de skal syng.	Få med detaljer når du foresynger og syng riktig hver gang . Da unngår du forvirring.
Øv på overgangen	Hvis koret skal syng på to deler etter hverandre kan du spare tid med å øve inn spranget mellom siste tone på den ene delen og første tone på neste del.	Gir god flyt!
Fermate (holde en tone/akkord)	For å presisere overganger, innganger, og vanskelige parti. Hvis koret synger en akkord feil, kan en fermate gi deg mulighet til å rette opp samtidig som koret får høre hvordan det skal låte.	Vær aktivt med og følg opp. Dirigér tydelig når de skal stoppe.
Detaljer underveis	Hvis du vil ha med noen musikalske detaljer som dynamikk, uttale, frasing, er det lurt å ta med dette først som sist, sånn at dette ikke blir enda en ting å huske, men at det setter seg fra start.	Tilpass mengde detaljer etter korets nivå og øv godt på detaljene selv først.
Ta det vanskelige først	Av og til er det lurt å ta det som er krevende tidlig, mens koret har mest overskudd. Det kan være å ta broa først, eller at du begynner med siste strofe i refrenget i stedet for første dersom denne er vanskelig.	Det er veldig motiverende å komme til noe man kjenner!

Dirigentrollen

Som dirigent i Ten Sing har man mange oppgaver og ansvarsområder, og det gjør denne rollen omfattende og sammensatt. I denne delen skal vi se nærmere på noen aspekter knyttet til dirigentrollen i Ten Sing. Vi går gjennom hvilke egenskaper dirigenten bør ha, ulike typer lederstiler og hva kulturen i gruppa har å si for dirigenten.

Menneskelige egenskaper og musikalske ferdigheter

Hva ser *du* for deg når du tenker på en dirigent? Hva er viktig når man har den rollen? Hvilke kvaliteter og egenskaper må man ha? Under har vi notert noen punkter som vi opplever som sentrale.

- Ha grunnleggende musikalske ferdigheter (rytme, melodi, harmoni)
- Ha godt gehør
- Kunne orientere seg i et notebilde
- Kunne dirigere
- Kunne vise eksempler på god stemmebruk
- Kunne tenke helhetlig rundt arbeidet med koret
- Kommunisere tydelig
- Være engasjerende
- Være forberedt, men fleksibel
- Samarbeide godt
- Kunne lese gruppas behov

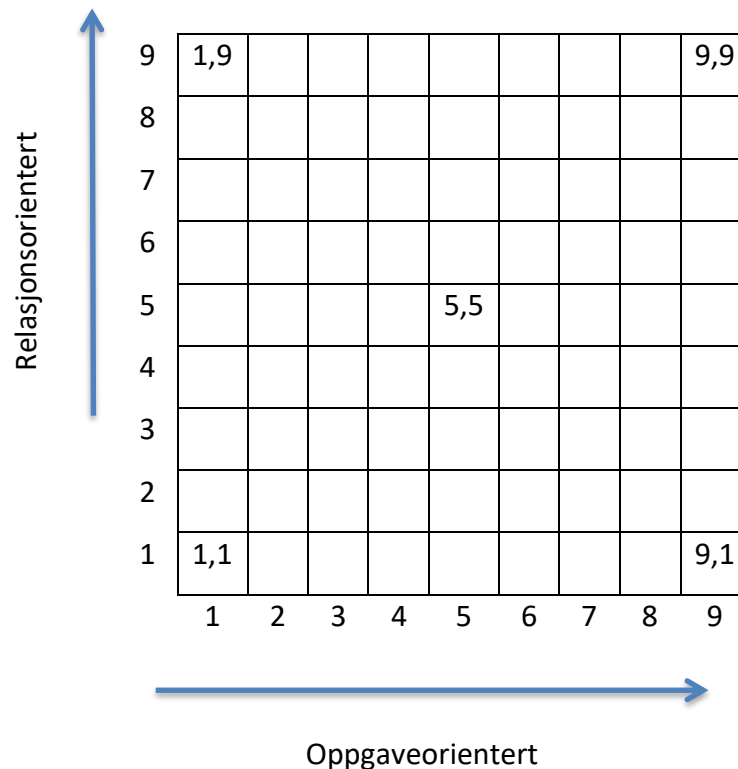
Dette er noen eksempler på ferdigheter og egenskaper som kommer godt med i rollen som dirigent. Den ene kolonnen dreier seg om det musikalske, mens den andre dreier seg om det menneskelige. Som Ten Sing-dirigent må du forholde deg til begge deler. Som dirigent er du i en kontinuerlig prosess, med prøving og feiling. Ingen dirigenter klarer alt med én gang! I Ten Sing får du en unik mulighet til å utvikle deg som dirigent og leder. Det å kunne evaluere seg selv er nyttig, men du bør også ha noen andre som kan veilede deg. Voksenlederen i Ten Sing-gruppa kan være en slik person. Det finnes også kurs og seminarer du kan få mye ut av. Og sist, men ikke minst: **Øv! Øv** på dirigering, på å gi beskjeder, **Øv** deg på å være den dirigenten du vil være.

Lederstiler

En dirigent er en leder. Det finnes flere måter å være en god leder på. Måten man leder, kan kalles en *lederstil*, og som dirigent er det lurt å være bevisst på hva slags lederstil du selv har. Ett perspektiv på dette er å se på i hvor stor grad du er *relasjonsorientert* og *oppgaveorientert* i dirigentrollen. Er du relasjonsorientert, fokuserer du bl.a. på å la koret

være med på å bestemme, og du legger vekt på de menneskelige egenskapene vi så på i kolonnen over. Vektlegger du det faglige og de musikalske ferdighetene, har du en mer oppgaveorientert tilnærming. Det er ikke slik at det ene ytterpunktet er bedre enn det andre. Forskjellige situasjoner krever ulik tilnærming og forskjellige kombinasjoner.

Ledelsesgitteret

Ledelsesgitteret, etter Blake og Mouton 1968

De forskjellige kombinasjonene av oppgaveorientert og relasjonsorientert ledelse kan vi sette opp slik som denne figuren viser. Figuren kalles ledelsesgitteret og kan hjelpe dirigenten til å bli mer bevisst sin egen lederstil. Ledere som setter den musikalske oppgaven høyest, og relasjonen til kormedlemmene lavt, kan plasseres i punkt 9,1. I punkt 1,9 er det motsatt: her legger dirigenten stor vekt på relasjonen til koret og lite på det musikalske. En 5,5-holdning vil innebære å være "midt på treet" når det gjelder begge hensyn, mens dirigenten i 9,9 *både* holder relasjonen til koret *og* det faglige svært høyt. Hvilken plassering i ledelsesgitteret som passer deg og situasjonen, varierer. Det viktigste i enhver situasjon er å bruke *dine* styrker til å oppnå det du vil. Er det musikalsk oversikt du er best på, eller er det å engasjere koret? Hva bør du øve deg i for å utvikle deg videre?

Korkultur

I alle kor er det noen normer for hva som er greit, hvordan man snakker til hverandre og hvilken posisjon dirigenten og andre ledere har. Hvordan er dette i din Ten Sing-gruppe? Starter dere presis eller alltid ti minutter for sent? Hvor mye får koret lov til å småprate før det er for mye? Kan koret ha mobilene framme eller legges de igjen ved døra? Dette er noen eksempler på uttrykk for hvordan kulturen i gruppa er – her kaller vi det en korkultur.

Dirigenten har stor påvirkningskraft når det gjelder korkulturen. Kormedlemmene vil sannsynligvis speile din måte å gjøre ting på. Om du er hyggelig og åpen, vil kulturen preges av det samme. Om du starter og slutter på tiden (dette gjelder også pauser!) vil koret etter hvert venne seg til dette og være presise. Fordi dirigentrollen nettopp er en *rolle*, er det noen ting som er "innafor" og noen ting som ikke er det. Som dirigent er du et forbilde. Tenk gjennom hva slags forbilde du ønsker å være.

Ro i koret

Mange dirigenter syns det er utfordrende å holde ro i koret. Her er noen utvalgte tips som kan være til hjelp.

Positiv og negativ støy. Småprat og uro i koret kan påvirke øvelsen. Det er imidlertid viktig å skille mellom positiv og negativ støy. Dersom kormedlemmene småprater fordi de har det bra, og de klarer å følge med og lære seg det de skal, kan det defineres som positiv støy. Øv deg i å bli bevisst på forskjellen!

Kvalitet og variasjon. I de fleste Ten Sing-grupper vil koret være rolige og fokuserte dersom du gjør en god jobb*. Om de blir urolige, spør deg selv om det er noe du kan gjøre for å få dem med. Går det for sakte/for fort? Er låta kjedelig? Er du utydelig i kommunikasjonen din, eller må én stemmegruppe vente i et kvarter mens du holder på med de to andre?

*Det finnes unntak. Om noen i gruppa har spesielle utfordringer eller om du står overfor en særlig tøff klikk – snakk med en voksenleder eller annen veileder om løsninger!

Samle fokus. Ta deg tid til å samle korets fokus skikkelig. Ofte er det mest effektive du kan gjøre å finne roen selv. Det er ikke om å gjøre å rope over koret.

Alliér deg med andre. Få hjelp av andre ledere til å holde koret rolig.

Tre raske tips til ro i koret.

- 1) Variér stemmebruken.
- 2) Gi oppmerksomhet til det positive som skjer, i stedet for det negative.
- 3) Ta en prat og skap en relasjon med den/de som er urolige. Prøv å forstå dem og få dem til å forstå deg.